

COMUNICAT DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES VALENCIANES SOBRE
L'ESTUDI PRESENTAT PEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA *ESTUDIS
UNIVERSITARIS I MERCAT LABORAL*

El Consell Valencià de Cultura (CVC) ha fet públic un document que porta per títol *Estudis universitaris i mercat laboral*, aprovat en el ple del dia 30 de gener de 2012. Aquest document és realment limitat per poder tenir la consideració d'un 'informe tècnic', ja que consta exactament de 6 pàgines, amb dos apartats: introducció i conclusions i recomanacions, i 2 annexos.

La lectura d'aquest document ens ha provocat una profunda decepció, atesa la distància que hi ha entre, d'una banda, l'entitat d'on procedeix i la rellevància de l'assumpte que s'hi proposa abordar i, de l'altra, la superficialitat amb què hi apareix tractat i la publicitat que se li ha donat.

Creiem que es tracta d'un document molt desafortunat, que mostra un complet desconeixement de la bibliografia i de les dades existents sobre el problema que vol abordar. En un context en què les universitats públiques són importants institucions del teixit social valencià, decidides i compromeses a sumar els seus esforços per contribuir a la millora de la situació actual, com mostren, per exemple, els projectes de Campus d'Excel·lència Internacional i la seua xarxa de parcs científics, el document emès pel Consell Valencià de Cultura n'ofereix una imatge esbiaixada, distorsionada, negativa i incerta.

Analitzarem el document considerant, en primer lloc, els aspectes metodològics; en segon lloc, els substantius o de contingut; i en tercer lloc, els aspectes formals.

I. Aspectes metodològics.

Entenem que un informe d'una institució de la naturalesa del Consell Valencià de Cultura ha de ser exemplar quant a la metodologia utilitzada: ampli aplec de fonts, selecció de les

més pertinents, anàlisi de les dades i desenvolupament d'una argumentació coherent i consistent, respectuosa amb les regles de la lògica.

I.1 El document no té base empírica. En la conclusió primera es diu que és impossible analitzar cap altra cosa que no siguen “percepcions”, “atesa l'absència de dades significatives, la inexistència d'estudis coherents i la subjectivitat d'algunes (*sic*) de les opinions emeses”.

Les universitats públiques valencianes han fet un extraordinari esforç en els últims anys per estudiar i donar a conèixer les implicacions socioeconòmiques de la seua activitat i, no ja l'ocupabilitat, sinó sobretot l'ocupació dels seus egressats. Així:

- 1) Totes les universitats realitzen enquestes als seus egressats i egressades en distints moments del temps, i també als ocupadors i ocupadores. El Consell Valencià de Cultura en té coneixement, però no sembla haver-les utilitzades.
- 2) Totes les universitats han elaborat i desplegat plans estratègics en els últims anys. Aquests són accessibles a través dels portals web universitaris. No se'n cita cap.
- 3) Més en concret, les universitats públiques valencianes van encarregar l'elaboració a l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE) de l'informe *Contribució socioeconòmica de les universitats públiques valencianes*. Els resultats van ser presentats en públic, la premsa se'n va fer ampli ressò i el Consell Valencià de Cultura l'hauria de conèixer i haver-lo citat, ja que va ser invitat a l'acte públic de presentació.
- 4) Tampoc no s'hi fa cap referència als informes que s'han publicat sobre la competitivitat de l'economia valenciana des de distintes instàncies, almenys des del 2009, en els quals han participat ocupadors i experts universitaris. Les organitzacions empresarials i les cambres de comerç han realitzat diverses

publicacions també en aquests anys i els seus portals ofereixen molta informació sobre aquestes qüestions.

- 5) L'Informe ignora, segons que sembla, les estadístiques i els estudis que hi ha, tant d'àmbit estatal, com de la UE o l'OCDE, sobre el particular. *La universidad española en cifras* és una publicació bianual de la CRUE que proporciona transparència i objectivitat al sistema universitari espanyol, i per tant al valencià, on és possible contrastar dades, amb detall d'estudi i universitat, tan rellevants com el rendiment acadèmic dels estudiants, l'orientació de l'oferta d'estudis, la inversió per egressat o l'evolució de l'activitat científica de les universitats. L'Informe anual de COTEC analitza amb detall la contribució dels egressats universitaris i dels investigadors als processos d'innovació i avanç de competitivitat de l'economia i les empreses espanyoles; l'INE i l'INEM proporcionen –entre altres– dades d'inserció laboral per nivells de qualificació; Eurostat i l'OCDE ofereixen dades respecte a múltiples qualitats dels que ingressen i egressen de les universitats, i proporcionen dades d'inversió i cost per estudiant, i egressat, període mitjà de titulació, cost, nivell de rendiment acadèmic, etc.

De cap de les informacions anteriors es pot deduir que el sistema universitari espanyol, o valencià, no complisca amb les seues comeses formatives amb suficient qualitat, o amb baix rendiment relatiu, que tinga un cost desmesurat, o que la seua taxa d'abandó siga diferent de la de la mitjana dels països del nostre entorn.

Aquest desconeixement d'una documentació que és pública no és disculpable i fa palès el caràcter feble de la base sobre la qual se sustenten les afirmacions, les conclusions i les recomanacions d'aquest “informe”.

I.2 El document no respecta les regles de l'argumentació, inductiva i deductiva, i per tant els seus enunciats i argumentacions són incorrectes i invàlids.

En els tractats de lògica es distingeix entre fal·làcies materials i formals. Al seu torn, entre les primeres es diferencia entre les de pertinència i les de dades insuficients. El document, tot i tenir una extensió ben breu, abunda en les unes i en les altres. No ens detindrem a efectuar-ne una anàlisi detallat. Assenyalarem, però, que:

- a) Ben sovint es realitzen enunciats “generalitzadors” per als quals no hi ha dades ni proves (fal·làcia de dades insuficients i, en concret, de falta de proves): “en la nostra opinió (*sic*) –es diu en la conclusió 3– les universitats públiques valencianes, integrades en l’EEES, no poden ser mers centres de formació professional, al servici exclusiu del mercat laboral, màximament tenint en compte que es tracta d’un mercat variable i a mitjà termini imprevisible”.

En quina evidència empírica se sustenta aquesta opinió? Què significa exactament ser MERS centres de formació professional, al servei EXCLUSIU del mercat laboral? I què té a veure amb això que el mercat siga variable i imprevisible? Quan –en les societats modernes– no ha estat variable el mercat d’ocupació?

- b) Fal·làcia per ambigüitat:

L’expressió “formació professional” té diversos significats. Almenys en el document opera en dos camps semàntics diferents sense la necessària explicitació. Es refereix tant a un tipus de preparació en competències per a l’exercici d’activitats laborals altament qualificades (quan es fa referència a formació universitària), com a les qualificacions i títols que s’adquireixen en altres nivells del sistema educatiu.

D’altre banda, es fa servir també per distingir entre competències “instrumentals” –lligades a l’exercici d’una activitat tècnica i formal– i competències “genèriques”, “expressives” i “crítiques”. La confusió d’aquestes dimensions té

efectes negatius en la coherència i consistència de l'argumentació. En aquest document no s'ha establert cap distinció respecte d'això.

I cosa que és encara més greu de vegades, són qualificats amb adjectius menysvalorats, com si l'exercici d'una alta competència tècnica en qualsevol àmbit d'exercici professional no fóra una qualitat també ètica.

L'absència de metodologia converteix el document en un conjunt d'elements inarticulats, on les opinions, les inexactituds i la desinformació han ocupat l'espai que s'hauria d'haver destinat a la presentació i avaluació de dades, a la seua anàlisi rigorosa i tècnica, a la selecció de les més pertinents i a la construcció d'una argumentació consistent.

El text barreja erràticament assumptes molt diversos sense el menor rigor –per exemple, ineficiència del sistema i insuficiència econòmica–, i no s'atura a estudiar com intervenen les distintes instàncies en el procés de definició d'una política universitària.

Aquesta confusió es fa palesa i especialment greu quan s'analitza el procés de creació de l'espai europeu d'educació superior. El document no diferencia les instàncies que intervenen en la definició de la política universitària i desconeix el complex i a vegades tortuós procés que ha seguit a Espanya la política d'implantació de l'espai europeu d'educació superior. Aquesta política es va desplegar en quatre nivells diferents:

- a) L'europeu, que va acordar els ideals d'harmonització de l'ensenyament superior en un marc de creixent integració internacional.
- b) L'estatal, que estableix el marc legal fonamental.
- c) L'autonòmic, que ha de determinar no sols un marc normatiu adequat al seu territori sinó també un horitzó de finançament.
- d) L'universitari, que ha de presentar les titulacions i els plans d'estudis en el marc regulador que estableixen les instàncies superiors.

Doncs bé, les universitats, en l'elaboració dels plans d'estudis, han hagut d'argumentar la pertinència de la titulació i els sistemes d'avaluació de resultats en funció de la capacitat d'èxit, dins la qual un aspecte fonamental és l'ocupabilitat. De nou, tota aquesta informació era i és pública i no s'ha incorporat en cap moment "a l'informe".

II. Aspectes de contingut.

El document defineix un objecte d'estudi i preocupació –la possible discordança entre coneixements i habilitats adquirits pels alumnes i la posterior capacitat per obtenir i mantenir un lloc de treball.

Aquest objecte no és difícil de delimitar. Es necessiten operacions de recerca d'informació en dos àmbits:

1) El mercat laboral.

Les preguntes pertinents són: a) Quina estructura té el mercat d'ocupació a la Comunitat Valenciana. b) Quin és el grau de penetració de la denominada economia del coneixement. c) Quines necessitats d'ocupació són presents en funció de diversos escenaris. e) Què sabem del mercat d'ocupació en l'economia globalitzada del coneixement, atès que les universitats valencianes no formen en exclusiva per a un mercat laboral regional. Les dades no són perfectes, com és lògic, i els investigadors ja estan acostumats a comptar-hi, però hi són i cal analitzar-les degudament.

2) L'oferta formativa universitària.

Les preguntes pertinents, entre altres, són: a) Quin mapa de titulacions ofereixen les universitats públiques. b) Quina capacitat ofereixen en totes les competències necessàries per ser bons professionals i ciutadans en aquesta societat del segle XXI. c) Què ens diuen les dades d'ocupació real dels egressats i

egressades de les universitats públiques valencianes. d) Què opinen les i els ocupadors.

L'elaboració d'un esquema d'investigació no era, per tant, impossible ni difícil.

Tota una altra qüestió és saber qui –per raons competencials– ha de realitzar aquests estudis i les polítiques que es deriven dels seus resultats.

El document no ha recorregut aquest camí. Al contrari, és ple de postilles innecessàries i irrelevantes:

- 1) S'afirma que “és trist pensar que en cap universitat valenciana no impartix classes cap guardonat amb el premi Nobel (ni tan sols de Literatura)”.¹ L'informe desconeix l'existència d'una disponibilitat mundial de premis Nobel que està ben regulada i de l'enorme dificultat contractual i financera, pràcticament insalvable, que tenen les universitats públiques per accedir a aquesta contractació.
- 2) Es proposa com a gran exemple del que ha de ser un acoblament de la formació acadèmica i el mercat de treball la titulació de Medicina. No cal dir que és difícil trobar un exemple menys pertinent que aquest i que millor expresse un perjudici insostenible: Per què no és pertinent el cas de la carrera de Medicina per analitzar la relació entre mercat de l'ocupació i preparació en competències i coneixements de titulats i titulades?: a) perquè és una carrera amb regulació europea; b) perquè el Ministeri de Sanitat defineix cada any el nombre de places totals que s'han d'oferir a Espanya; c) perquè és una carrera amb destinació laboral finalista, cosa que no passa amb la immensa majoria de les carreres universitàries. Encara així, l'experiència que invoca el document mostra justament les dificultats de regular un mercat d'ocupació fins i tot en casos com la medicina.

1

De l'afirmació “ni tan sols de Literatura”, en diríem que és neutra o ideològica?

- 3) Sostenen que les universitats “no poden ser mers centres de formació professional, al servici exclusiu del mercat laboral, màximament tenint en compte que es tracta d’un mercat variable i a mitjà termini imprevisible”. Quines dades permeten concloure que les universitats públiques valencianes són *mers* centres de formació professional? D’altra banda, ens agradaria que s’explicara si un component o dimensió d’una bona formació professional no serà el cultiu de les competències crítiques i l’entrenament cap a l’aprenentatge autònom, aspectes que es troben en el nucli de l’actual reforma. Per què presentar disjunt el que ha de tractar-se de manera integrada?
- 4) La recomanació cinquena sosté que “convé no oblidar que les nostres universitats pertanyen a un territori i un temps concrets, cosa que segons pareix no sempre es té present, fins al punt que podria donar-se més importància a col·laborar amb el Confucius Institute que no amb l’Acadèmia Valenciana de la Llengua”. Realment en aquesta recomanació es mesclen dos aspectes ben distints que permeten mostrar com s’han desbordat les regles de la lògica argumentativa:
- a) Es recomana a les universitats “no oblidar que es localitzen en un territori i un temps concrets”. El territori i el temps concrets entren cada dia a les aules universitàries amb el seu professorat, el seu PAS i els seus estudiants; entren mitjançant els centenars i milers de contractes que realitzen amb entitats del territori; entren i ixen amb la transferència de coneixement; i, com mostra l’evidència empírica, una de les principals aportacions que realitzen les universitats és operar com a focus del debat sobre els assumptes públics, en jornades, trobades, congressos, etc.
- b) Es fa una contraposició sense sentit per sostenir aquest suposat oblit de la “realitat”: Institut Confuci/Acadèmia Valenciana de la Llengua. Els signants semblen oblidar que:

-Un nombre important dels membres de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua són professors de les universitats públiques valencianes, començant pel president mateix de l'AVL.

-Totes les universitats tenen convenis signats amb la dita Acadèmia per realitzar diversos tipus d'activitats.

-L'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana té una àmplia trajectòria de compromís amb la nostra cultura pròpia.

-Totes les universitats desenvolupen polítiques de normalització lingüística.

Però, cosa que és encara més important, no és una característica central del nostre temps i del nostre territori el fet d'estar immersos en els processos de globalització? No ha palesat prou l'actual crisi aquesta interdependència global? Coneixen els acadèmics quin és el grau d'importància que el coneixement de la cultura xinesa té per a la internacionalització de les empreses valencianes? Són conscients de l'interès del govern valencià en el suport a aquestes polítiques? No es pot ignorar que les principals fonts de coneixement de la realitat valenciana, en tota la seua complexitat, els han estant aportant els departaments i instituts universitaris.

- 5) La conclusió o recomanació novena és igualment una bona mostra de tot el que s'ha dit. "Hi ha un altre fenomen que es important estudiar: mentre les universitats s'esforcen per identificar els perfils més idonis per a satisfer les necessitats del mercat de treball, en el mateix mercat, habitualment, els treballadors més qualificats desplacen els que tenen menor formació. Caldria estudiar les necessitats reals del mercat laboral i el mapa de titulacions i fer veure els empresaris, per mitjà d'un pla d'assessorament, el valor de la formació inicial dels titulats i la necessitat d'una formació contínua com a millor mètode per guanyar competitivitat".

Aquesta conclusió, que s'arrossega d'un paràgraf dedicat a l'assumpte en la introducció, ignora que els estudis sobre la sobrequalificació i els seus efectes els

fem les universitats; que tenim ja de fa temps contactes estables amb els ocupadors i que hi realitzem tasques d'assessorament.

Finalment, són cridaneres les apreciacions fetes sobre el projecte de Campus d'Excel·lència. Se'n desprèn inequívocament que el Consell no ha fet cap esforç per conèixer a quina política i objectius, marcats per l'agenda europea i l'agenda de modernització del Ministeri d'Educació, respon aquest projecte; com s'han definit els camps d'especialització, un estudi ampli i rigorós de les nostres millors competències en l'àmbit internacional i de les necessitats del territori. I això ha estat així tot i que els rectors van presentar directament els projectes de Campus d'Excel·lència al Consell Valencià de Cultura. El que els equips universitaris hem viscut com un èxit per a la societat valenciana, per tot allò que implica de reconeixement internacional, sembla sistemàticament menystingut pel Consell Valencià de Cultura.

III. Aspectes formals

El document que s'ha ofert en el web estava redactat inicialment en castellà (versió d'altra banda amb abundants errors ortogràfics i sintàctics), i només posteriorment s'ha posat en valencià.

El document no diu si els resums de compareixences han estat contrastats amb els compareixents, atès que no es tracta de transcripcions literals d'entrevistes ni documents presentats pels compareixents mateixos.

En conclusió:

El document és completament impropï del que la ciutadania valenciana, i les universitats particularment, poden admetre com un informe o un dictamen d'un òrgan estatutari de la naturalesa del Consell Valencià de Cultura. La seua falta de rigor, de mètode, d'informació objectiva i contrastable, la seua construcció a partir d'opinions subjectives, recolzades en suposicions o prejudicis, no és admissible.

En el document s'afirma que "som davant d'un esborrany". No es pot entendre com s'ha aprovat i fet públic en el ple del Consell Valencià de Cultura una cosa a la qual el mateix ple atribueix aquesta naturalesa provisional "d'esborrany".

Esperem que el Consell Valencià de Cultura retire el document. I que si vol estudiar aquesta problemàtica seriosament, utilitze els recursos i els mitjans adequats per fer-ho. Des de les universitats no li faltarà el suport necessari, perquè som les primeres interessades a millorar el nostre servei a la societat.